

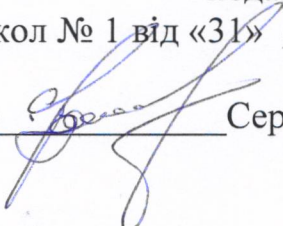
**Міністерство освіти і науки України
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія товарознавчо-комерційних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО

педагогічною радою

(протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.)

Директор Сергій ВОЛОЩУК

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА
ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ**

ПРОГРАМА

Ужгород 2023

Автор: Ганна ДЕНЧИЛЯ- САКАЛЬ, кандидат біологічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

Рецензенти: Світлана КИЧЕРА, спеціаліст вищої категорії ВСП «УТЕФК ДТЕУ»

Програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії природничо-математичних дисциплін

31.08. 2023 р., протокол № 1

Голова ц/к Ганна ЧЕРНОБУК

Розглянуто та схвалено на засіданні робочої групи з розробки, розвитку ОПП та випуску фахівців за нею

Протокол № 1 від 30.08.2023р.

Керівник групи Ганна ДАНКО

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ПРОГРАМА

РЕЦЕНЗІЯ

на програму навчальної дисципліни
«Безпека життєдіяльності та основи охорони праці»
для підготовки фахового молодшого бакалавра
Укладач: викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
кандидат біологічних наук Ганна ДЕНЧИЛЯ-САКАЛЬ

Рецензована навчальна програма «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» розроблена та складена у відповідності до освітньо-професійної програми «Товарознавство і логістична діяльність» підготовки фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля» з дотриманням принципів систематичності і послідовності, наступності у вивченні навчального матеріалу, за витриманою відповідно до вимог структурою.

У навчальній програмі чітко сформульована мета, завдання та предмет дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці». Зміст навчального матеріалу містить дидактично обґрунтовану систему знань, умінь і навичок з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», яка має бути реалізована під час вивчення даного курсу.

Програма містить чітко сформульований опис вимог щодо рівня і якості засвоєння змісту навчання, сформованості способів діяльності з даної навчальної дисципліни.

Тому варто зазначити, що дана програма відповідає усім вимогам і може бути використана при підготовці освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр.

Рецензент:
спеціаліст вищої категорії
ВСП «УТЕФК ДТЕУ»

Світлана КИЧЕРА

Пояснювальна записка

Навчальна програма дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» призначена для здобувачів фахової передвищої освіти, освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» денної форми навчання, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», освітньо-професійна програма «Товарознавство і логістична діяльність».

Програму розроблено відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля» та освітньо-професійною програмою «Товарознавство і логістична діяльність» підготовки фахових молодших бакалаврів у ВСП «УТЕФК ДТЕУ».

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Результати вивчення дисципліни.
3. Зміст дисципліни.
4. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» є набуття студентом компетенцій, знань, умінь навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завданням дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» є здійснення теоретичної та практичної підготовки, що дозволить: опанувати знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях; забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Предметом вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» є аналіз негативного впливу різного роду небезпек на життя та здоров'я людини, а також методів, засобів і заходів захисту від них; правові та організаційні питання основ охорони праці, основи виробничої санітарії та гігієни, основи безпеки виробничих процесів, пожежна безпека.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» як обов'язкова компонента освітньо-професійної програми, забезпечує оволодіння здобувачами освіти загальними та спеціальними компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

Номер в освітньо-професійній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньо-професійною програмою</i>		
ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Розділ 1 1-6 Розділ 2 1-5
ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Розділ 1 1-6 Розділ 2 1-5
ЗК3	Здатність застосувати знання у практичних ситуаціях.	Розділ 1 1-4 Розділ 2 1-5
<i>Спеціальні компетентності за освітньо-професійною програмою</i>		
СК 5	Здатність здійснювати діяльність із дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької та торговельної діяльності.	Розділ 1 5-6 Розділ 2 1-3
<i>Програмні результати навчання за освітньо-професійною програмою</i>		
РН 1	Знати свої права, як члена суспільства, цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.	Розділ 1 1-6 Розділ 2 1-5
РН 11	Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати їх на практиці.	Розділ 1 1-6 Розділ 2 1-5

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек

Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Модель життєдіяльності людини. Поняття небезпеки, небезпечних ситуацій. Поняття потенційної небезпеки. Класифікація небезпек. Характеристика небезпечних та шкідливих факторів. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та кваліфікація небезпек. Концепція прийнятого (допустимого) ризику.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 4.

Додатковий: 5,

Інтернет-джерела: 11,12

Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів на людей тварин рослин, об'єкти економіки

Загальна характеристика природних небезпек. Біологічні небезпеки. Класифікація природних небезпек. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ. Негативний вплив на життєдіяльність людей атмосферних стихійних лих. Небезпечні гідрологічні процеси та явища, що ними формуються. Природні загрози, та характер їхніх проявів на об'єкти економіки. Інфекційні захворювання тварин і рослин. Біологічні небезпеки. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 4.

Додатковий: 5,

Інтернет-джерела: 11,12

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах

Техногенні небезпеки та їх наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах. Види та причини виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Промислові аварії, катастрофи та їх наслідки. Радіаційна безпека. Нормування радіаційної безпеки. Захист населення та приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Хімічна безпека. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Антропогенний вплив на навколишнє середовище. Особливості розвитку пожежі. Етапи розвитку пожежі та їх характеристика. Особливості зон горіння та факторів пожежі. Вибух та його характеристика. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо-вибухонебезпечністю. Вимоги до транспортування та маркування небезпечних вантажів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 4.

Додатковий: 5,

Інтернет-джерела: 11,12

**Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості.
Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення
у НС**

Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Соціально-політичні конфлікти та їх особливості. Поняття про різновиди натовпу та поведінки людини в ньому. Соціальні фактори, що впливають на здоров'я і життя людини. Війна. Види тероризму та їх характеристика. Алкоголізм та наркоманія. Корупція і криміналізація суспільства. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види напруження.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 4.

Додатковий: 5,

Інтернет-джерела: 11,12

Тема 5. Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС

Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС. Методичні підходи до визначення ризику. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки. Концепція прийнятного ризику. Індивідуальний та груповий ризик. Етапи ризику та його оцінка. Особливості управління ризиком. Граничнодопустимий ризик.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 4.

Додатковий: 5,

Інтернет-джерела: 11,12

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС. Управління силами та засобами ОГ під час НС. Система управління безпекою та захистом у НС, як складова державної системи. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування НС на державному рівні. Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення НС та аварій. Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС. Правила поведінки людей та способи дій в умовах. Критерії та показники оцінки ефективності функціонування системи безпеки та захисту в НС об'єкту господарювання. Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС. Процеси функціонування, розвитку та регламентація режимів запобігання і ліквідації НС. Мета і загальна характеристика рятувальних та інших невідкладних робіт. Техніка, що застосовується при ліквідації наслідків НС.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1,2, 4.

Додатковий: 5,

Інтернет-джерела: 11,12

Розділ 2. Основи охорони праці

Тема 1. Правові та організаційні питання охорони праці.

Загальні питання. Законодавча і нормативна база України про охорону праці. Основні терміни. Основні законодавчі та нормативні акти з охорони праці. Закон України “Про охорону праці” Законодавство про працю. Відповідальність працівників за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці. Організація охорони праці на виробництві. Державний нагляд, відомчий, громадський та регіональний контроль за охороною праці. Акти з охорони праці та інструкції, що діють в організації. Фінансування охорони праці. Навчання з питань охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3.

Додатковий: 6,7

Інтернет-джерела: 11,12,13,14

Тема 2. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії

Фізіологія праці. Визначення цілі та завдання виробничої санітарії. Гігієна праці, її значення. Загальна характеристика виробничих факторів робочої зони. Мікроклімат виробничих приміщень. Вібрація. Шум, ультразвук та інфразвук. Виробничі випромінювання і їх дія на здоров'я людини. Джерела забруднення та контроль за станом виробничого середовища.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3.

Додатковий: 6,7

Інтернет-джерела: 11,12,13,14

Тема 3. Основи виробничої безпеки

Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. Безпечність виробничого устаткування. Безпека під час експлуатації систем під тиском і кріогенної техніки. Засоби захисту від опіків, обмороження та термічних деформацій. Дія електричного струму на організм людини. Засоби захисту від ураженням електричним струмом. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах. Система технічних засобів і заходів електробезпеки. Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень, вимоги до виробничих приміщень. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем вентиляції, опалення і кондиціонування повітря. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Напруга кроку та дотику. Класифікація приміщень. Знаки безпеки. Безпечна експлуатація електроустановок. Електрозахисні засоби і заходи.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3.

Додатковий: 6,7

Інтернет-джерела: 11,12,13,14

Тема 4. Травматизм та професійні захворювання.

Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Класифікація нещасних випадків. Профілактика нещасних випадків. Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. Засоби захисту, що застосовуються для попередження нещасних випадків на виробництві.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3.

Додатковий: 6,7

Інтернет-джерела: 11,12,13,14

Тема 5. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах.

Основні поняття та значення пожежної безпеки. Категорії приміщень за вибухо- пожежонебезпечністю. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Організація пожежної безпеки на підприємстві. Системи попередження, засоби виявлення та гасіння пожеж. Первинні засоби пожежогасіння. Система попередження вибухів і пожеж. Категорії приміщень за вибухо- пожежонебезпечністю.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3.

Додатковий: 6,7

Інтернет-джерела: 11,12,13,14

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Денчиля-Сакаль Г.М. Навчальний посібник з дисципліни «Безпека життєдіяльності та Основи охорони праці» ВСП «УТЕФК КНТЕУ», 2021 - с. 186
2. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / В. В. Зацарний, О. В. Зацарна, О. В. Землянська, Д. В. Зеркалов. – К.: Основа, 2016. 204 с.
3. Охорона праці. Підручник. О. С. Ільчук, Н. П. Чикунова-Васильєва / За ред. Д. В. Зеркалова. – К.: Основа, 2014. 364 с.
4. Митрога М.К., Гаврилко П.П. Безпека життєдіяльності / Навчальний посібник. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 2004. - 164 с.

Додатковий

5. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посіб. / К. н. ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третьякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. н. ткачука і В. В. Зацарного. – К.: 2009 – с.
6. Охорона праці (практикум): Навч. посіб. / За заг. ред.. к.т.н., доц.. І. П. Пістуна. – Львів: «Тріада плюс», 2011 – 436 с.
7. Серіков Я. О. Основи охорони праці: Навч. посіб. – Харків, ХНАМГ, 2007. - 227с. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці. – К.: Каравела, 2004. – 408
8. ДСТУ 2293:14. Охорона праці. Терміни та визначення основних понять. На заміну ДСТУ 2293-99; чинний від 2015-05-01. Вид. офіц. К. : Б-ка Центру з безпеки на трансп., 2015. 16 с.
9. ДСТУ EN 2:2014 Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT). На заміну ГОСТ 27331-87: чинний від 2016-01-01 Наказом від 30.12.2014 № 1494 Про прийняття європейських та міжнародних нормативних документів як національних стандартів України, змін до національних стандартів України, скасування національних стандартів України та міждержавних стандартів в Україні.
10. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII: станом на 10 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322->

Інтернет ресурси

11. Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
12. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій – Режим доступу: <https://dp.dsns.gov.ua/>
13. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці – Режим доступу: <http://dsp.gov.ua/>
14. <http://www.dnopr.kiev.ua> Офіційний сайт Держгірпромнагляду.